

Тематичний напрям/ Thematic direction

Інновацій у фінансовій, банківській та страховій системах в умовах сучасного національного стану і вимог глобалізації. / Innovations in financial, banking and insurance systems in the minds of the current national state and could globalization

Бондар Н.О.

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

ГІДНІ УМОВИ ПРАЦІ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗДАТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ

ГОСПОДАРЮВАННЯ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Теорія людського капіталу є методологічним підґрунтям формування та реалізації державних програм у соціально-трудовій сфері. Людський капітал у світовій економічній практиці розглядається як найцінніший виробничий (продуктивний) ресурс, який, порівняно з іноді занадто зношеним основним капіталом, невпинно оновлюється, вдосконалюється, виступає могутнім чинником економічного та соціального прогресу [1, с. 106].

Відповідно до Декларації століття МОП щодо майбутнього сфери праці гідна праця є основою сталого розвитку, подолання нерівності в доходах та бідності [2]. Міжнародна організація праці визначає поняття «гідна праця» як «ефективну працю в гарних та безпечних умовах, яка дає працівникові задоволення, можливість повною мірою виявити свої здібності, навички і майстерність, працю з гідною оплатою і справедливим розподілом плодів прогресу, працю, коли права трудящих захищені [3, с. 203]. Основою гідної праці є повна і продуктивна зайнятість, здорові умови і справедлива оплата праці працівників.

На регулярній основі за підтримки МОП в Україні розробляється «Програма гідної праці». Вона має на меті вирішення проблем, які належать до сфери ключових технічних експертних знань МОП. Пріоритетами Програми гідної праці на 2020-2024 рр. [4]:

1. Покращений соціальний діалог (1.1 Реформовані Національна та територіальні соціально-економічні ради як ефективні платформи для діалогу; 1.2 Сильні соціальні партнери; 1.3 Покращені колективні переговори на галузевому рівні).
2. Інклюзивна та продуктивна зайнятість (2.1 Сучасні та ефективні послуги служби зайнятості; 2.2 Скорочено невідповідність кваліфікації потребам ринку праці серед молоді; 2.3 Удосконалені навички підприємництва) .
3. Поліпшені умови праці та соціальний захист (3.1 Покращена відповідність міжнародним трудовим нормам законодавства та правозастосовного механізму з питань безпеки та гігієни праці та переходу до формальної економіки; 3.2 Покращений захист, рівень та рівність заробітної плати; 3.3 Поліпшене охоплення та сталість соціального захисту; 3.4 Подолання насильства і домагань на робочому місці).

Науковці визнають, що гідна праця є складним соціальним явищем, що лежить у площині політики, економіки, соціального і культурного життя суспільства. А найважливіша роль у реалізації цього соціального явища належить трудовому праву як галузі права і полягає у встановленні на державному рівні гарантій для працівників та забезпеченні прав і законних інтересів соціальних партнерів у цілому [5, с.92]. Тобто держава як суб'єкт, що наділений соціальною владою, займає провідне місце в регулюванні відносин, що виникають у сфері праці, є гарантом реалізації концепції гідної праці.

З позиції науки трудового права концепція гідної праці охоплює такі ключові складові:

- реальна можливість одержати роботу на ринку праці (можливість реалізації економічної активності);
- праця в умовах свободи (вільний вибір форми зайнятості, добровільність зайнятості; заборона примусової праці);

- продуктивна праця (дохід прийнятний для утримання себе та членів своєї родини, конкурентоспроможність підприємства та країни в цілому);
- рівність у праці (дотримання рівних прав працюючих, можливість поєднання роботи та особистого життя);
- безпека на виробництві (безпечні умови праці, пенсійне забезпечення, допомога у разі погіршення стану здоров'я, втрати роботи);
- можливість брати участь у прийнятті рішень щодо умов праці, можливість участі і представництва в професійних організаціях [6, с. 80].

Переважну більшість проблем соціально-економічного характеру прямо чи побічно також пов'язують з дефіцитом гідної праці — праці, результатом якої є необхідні умови для існування, процвітання і розвитку людства; праці, з якою пов'язаний прогрес у всіх сферах економічного та суспільного життя. На їх думку формами вияву дефіциту гідної праці є:

- безробіття у відкритій чи прихованій формах;
- поширення нестандартних форм зайнятості та атипових трудових договорів;
- зростання частки робочих місць, зайнятість на яких не забезпечує одержання суспільно прийняттого рівня трудових доходів;
- наявність незадовільних умов праці та зростаюча соціальна незахищеність працівників у різноманітних формах вияву;
- зростання масштабів і глибини асиметрій на полі соціально-трудової сфери, які відтворюють умови для збереження та зростання дефіциту гідної праці [7, с. 48].

У системі соціально-трудових відносин людський капітал займає все більш значуще місце і набуває актуальності не тільки для вчених, але й для керівників усіх рівнів. Практикою останніх років підтверджується, що Україна послідовно вибудовує соціальну політику, що ґрунтується на ставленні до людини як до активу, в який потрібно вкладати гроші. Однак, прискорення темпів модернізації виробництва вимагає регулярного оновлення й підвищення рівня отриманих кваліфікацій, навичок і знань задля забезпечення якомога довшого перебування особи в лавах робочої сили. Цей процес вимагає застосування новітніх підходів при розробці державних соціально-економічних програм, професійної освіти, оцінювання задоволеності працівників виконуваними функціями й умовами праці, поведінкових факторів суб'єктів ринку праці саме в контексті задоволеності працею та мотивації до праці в цілому та окремо інноваційної праці.

Література:

1. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підручник / Л.М. Ільч, О.В. Акіліна – К. : Київський ун-т ім. Бориса Грінченка. – 2020.– 952 с.
2. ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work and its Follow-up [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/normativeinstrument/wcms_716594.pdf (дата звернення: 03.12.2022)
3. Шабанов Р. І. Концепція «гідної праці» як стрижень активної державної політики у сфері зайнятості населення // Наук. вісник Ужгородського нац-го ун-ту. Серія ПРАВО.– Випуск 24. Том 2. – 2014. – с. 201-205
4. Програма гідної праці 2020 – 2024 Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-budapest/documents/genericdocument/wcms_774455.pdf (дата звернення: 03.12.2022)
5. Гостюк О. Концепція гідної праці як елемент правової політики держави // Підприємництво, господарство і право: Трудове право. – № 6. – 2016. – с. 90-93
6. Стрембіцька Л. Л. Концепція гідної праці та проблеми її реалізації в Україні // Управління фінансово-економічною безпекою: Економіка праці та соціальні аспекти економічної безпеки. – №1. – 2015. – с. 79-86
7. Соціально-трудові відносини зайнятості: сучасні тенденції, виклики, шляхи розвитку [Електронний ресурс]: монографія / [А. М. Колот, І. Ф. Гнибіденко, О.О. Герасименко та ін.]; за наук. ред. А. М. Колота, І. Ф. Гнибіденка. – К.: КНЕУ, 2015. – 295, [1] с.